

פרשת וארא תשע"ט – לשוב אחורה בזמן: מה מחיר החטא לאחר ששבנו בתשובה?

1. **יומא פז:** אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר 'שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעונך', היינו שהעוון נקרא רק בשם 'מכשול' ולא מזיד. והרי אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות, שנאמר 'ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם יחיה' לא קשיא כאן בתשובה מאהבה [וזדונות נעשו כזכיות] וכאן בתשובה מיראה [וזדונות נעשו כשגגות].

ספר העקרים ד, כז: בעניין התשובה ישנו ספק גדול: אחר שנעשית העבירה בפועל, מה תועיל התשובה בחרטה ובוודאי? וכי ההורג את הנפש או המחלל את השבת **תשוב נפש הנרצח** בוודאי ובחרטה?! או **השבת המחוללת תשוב ותישמר**?! הרי זה דומה למי שסתר הבית וחוזר ובונה בדיבור בפיו והרי לא יבנה ברוב דברים?

2. **שמות ט, כז-ח:** וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן ויאמר אליהם **חטאתי** הפעם, ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים: העתירו אל ה' ורב מהיות קולות אלוקים וברד ואשלחה אתכם ולא תספון לעמד. **שם ט, יד:** כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותיי – **כלי יקר:** מצינו ברכת הברד דוגמא לכל **ארבע מיתות בית דין:** סקילה באבנים [מאבני הברד], שריפה באש מתלקחת, הרג [מהאבנים והאש], וחנק - בריבוי מטר שירד עם הברד, כי אולי נטבעו קצתם בשדה במטר הברד.

ט, לג: ויצא משה מעם פרעה את העיר ויפרש כפיו אל ה' ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתך ארצה. **רש"י:** לא הגיע, ואף אותן שהיו באוויר לא הגיעו לארץ [אלא נותרו תלויים באוויר]. ומנחם בן סרוק [מחבר ה'מחברת', מילון עברי ראשון ללשון המקרא] חברו עם הפסוק 'כהתוך כסף' לשון יציקת מתכת [הפיכת מתכת מוצקה לנוזל נשפך], ורואה אני את דבריו ... ואף זה לא הוצק לארץ [איבד את התכונה להפוך לנוזל, אלא התאייד והסתלק כליל בגובה הרקיע].

רבנו בחיי: אחר שירד מן השמים עמד בין השמים לארץ [כמו הפירוש הראשון]. **רבי אברהם בן הרמב"ם:** המטר ... נמנע מתחילת ירידתו [והתאייד והסתלק כליל, כפירוש שני].

3. **שמות רבה טו, י:** וכי לא היה יכול הקב"ה להציל ישראל מיד מצרים במכה ראשונה?

בעש"ט: נאמר בירמיהו **אֲשֶׁר שָׁמַתְּ אֶתֹת וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וּבְיִשְׂרָאֵל וּבְאֶדְם וַתַּעֲשֶׂה לָךְ שֵׁם פִּיֹם הַזֶּה.** ולכאורה מהו 'אותות מופתים בארץ מצרים ... בישראל'? אלא מכות מצרים ממשיכים בְּיִשְׂרָאֵל וּבְאֶדְם ... יש בהם את יסודות האמונה לכל שאלה שתעלה לפניך בכל עניין.

4. **במדבר ה, יב:** איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל - **סוטה ג, א:** אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, שנאמר 'כי תשטה' [באות "שין" ולא באות "סמך" מלשון "סטייה"]. **ספר העקרים שם:** הפעולות האנושיות שעליהן ישובח האדם או יגונה, הן הפעולות הנעשות בבחירה וברצון והדרך לבחון זאת היא אם לאחר שנעשה המעשה הוא רוצה בקיומו ושמח בו, אבל אם אחר שנעשה הפועל ההוא, אינו חפץ בו והיה מעדיף שלא נעשה קודם לכן - אין ראוי שייחוס אליו המעשה אלא לאונס וטעות. וכך כשמתחרט על העבירה, זה מורה שלא נעשה הפועל ההוא ברצון גמור ואילו היה הדבר תלוי רק בו לא היה עושהו מלכתחילה.

תוכן מליקוטי שיחות ו/53 ואילך: בנוגע ליהודי ברור שהתשובה שלו מנקה את החטא לגמרי. המהות של יהודי אפילו בעת החטא עצמו היא טוב וקדושה ואין זה אלא שיצרו תקפו לעשות היפך רצונו האמתי. וזה פירוש המילה "תשובה" [ולא "חרטה"], שכן הוא שב אל רצונו האמתי. וכך סברא לומר גם לגבי בן נח לפני מתן תורה, קודם ש'אתה בחרת בנו מכל העמים', שהתשובה שלו בכוחה למחוק למפרע כל משמעות של חטא.

ובזה חלוקים שני הפירושים ברש"י: הפירוש הראשון אומר שפעולת התשובה של בני נח, אין בכוחה למחוק את החטא למפרע כאילו לא היה, ולכן סוברים שהמטר נשאר במציאותו כתזכורת לחטא. אולם הפירוש הראשון סובר כי לבני נח לפני מתן תורה, היה את הכוח להתנתק לחלוטין מהחטא ולכן סוברים שהמטר התאייד ונעלם כלא היה.